ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 17ης Φεβρουαρίου 2009 *

Στην υπόθεση C-552/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Γαλλία) με απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Δεκεμβρίου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Commune de Sausheim

κατά

Pierre Azelvandre,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, πρόεδρο τμήματος, T. von Danwitz, R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια), E. Juhász και J. Malenovský, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston
γραμματέας: R. Şereş, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Οκτωβρίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο commune de Sausheim, εκπροσωπούμενος από τον D. Le Prado, avocat,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues και την A.-L. During,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Σ. Παπαϊωάννου και Β. Καρρά, καθώς και από τον Ι. Χαλκιά,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. Wissels και M. De Mol καθώς και από τον M. de Grave,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Dowgielewicz και B. Majczyna,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους C. Zadra και J.-B. Laignelot,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 22ας Δεκεμβρίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, όπως διατυπώθηκε από το αιτούν δικαστήριο, αφορά την ερμηνεία του άρθρου 19 της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 1990, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον (ΕΕ L 117, σ. 15).

2 Η διαφορά της κύριας δίκης έχει ως αντικείμενο την αμφισβήτηση διοικητικής αποφάσεως που εκδόθηκε το 2004. Δυνάμει του άρθρου 34, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ (ΕΕ L 106, σ. 1), τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία μέχρι τις 17 Οκτωβρίου 2002. Δυνάμει του άρθρου 36, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/18, η

οδηγία 90/220 καταργήθηκε από την ίδια αυτή ημερομηνία. Υπό τις συνθήκες αυτές, η αίτηση για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να εξετασθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/18.

3 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του commune de Sausheim (στο εξής: Δήμος του Sausheim) και του P. Azelvandre ως προς την άρνηση γνωστοποιήσεως στον P. Azelvandre των επιστολών του νομάρχη και των δελτίων εμφύτευσης σχετικά με τις δοκιμές σκόπιμης ελευθέρωσης γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών (στο εξής: ΓΤΟ).

Το κοινοτικό νομικό πλαίσιο

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2001/18 προβλέπει:

«Σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, στόχος της παρούσας οδηγίας είναι η προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών και η προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος κατά:

— τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον για σκοπούς διαφορετικούς από τη διάθεση στην αγορά εντός της Κοινότητας·

— τη διάθεση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στην αγορά ως προϊόντων ή εντός προϊόντων εντός της Κοινότητας.»

5 Σύμφωνα με το άρθρο 2, σημείο 3, της οδηγίας αυτής, ως «σκόπιμη ελευθέρωση» νοείται οποιαδήποτε σκόπιμη εισαγωγή ενός ΓΤΟ ή ενός συνδυασμού ΓΤΟ στο περιβάλλον, κατά την οποία δεν χρησιμοποιούνται ειδικά μέτρα απομόνωσης προκειμένου να περιορίζεται η επαφή τους με τον ευρύτερο πληθυσμό και το περιβάλλον και να παρέχεται υψηλό επίπεδο προστασίας.

6 Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της ίδιας οδηγίας ορίζει τις γενικές υποχρεώσεις των κρατών μελών στον τομέα αυτόν, ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη, σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, μεριμνούν ώστε να λαμβάνονται όλα τα δέοντα μέτρα προκειμένου να αποφεύγονται οι αρνητικές επιπτώσεις για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, οι οποίες μπορεί να οφείλονται στη σκόπιμη ελευθέρωση ή τη διάθεση ΓΤΟ στην αγορά. Η σκόπιμη ελευθέρωση ή η διάθεση ΓΤΟ στην αγορά επιτρέπεται μόνον σύμφωνα με το μέρος Β ή το μέρος Γ, αντίστοιχα.

2. Κάθε πρόσωπο, πριν υποβάλει κοινοποίηση σύμφωνα με το μέρος Β ή το μέρος Γ, διενεργεί αξιολόγηση του περιβαλλοντικού κινδύνου. Οι πληροφορίες που ενδέχεται να απαιτούνται για τη διενέργεια της αξιολόγησης του περιβαλλοντικού κινδύνου ορίζονται στο παράρτημα ΙΙΙ. […]»

7 Όσον αφορά τη «συνήθη διαδικασία κατάταξης», το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2001/18 προβλέπει:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 5, οιοδήποτε πρόσωπο, πριν αρχίσει σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ ή συνδυασμού ΓΤΟ, πρέπει να υποβάλει κοινοποίηση στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους, στην επικράτεια του οποίου θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση.

2. Η κοινοποίηση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 περιλαμβάνει:

α) τεχνικό φάκελο με τον οποίο παρέχονται οι πληροφορίες του παραρτήματος ΙΙΙ, οι οποίες απαιτούνται για την αξιολόγηση του περιβαλλοντικού κινδύνου της σκόπιμης ελευθέρωσης ενός ΓΤΟ ή συνδυασμού ΓΤΟ [...]».

8 Το άρθρο 9 της οδηγίας αυτής προβλέπει:

«1. Τα κράτη μέλη, με την επιφύλαξη των διατάξεων των άρθρων 7 και 25, ζητούν τη γνώμη του κοινού και, όπου κρίνεται σκόπιμο, ομάδων όσον αφορά την προτεινόμενη

σκόπιμη ελευθέρωση. Στην περίπτωση αυτή, τα κράτη μέλη θεσπίζουν ρυθμίσεις για τη διαβούλευση αυτή, συμπεριλαμβανομένης εύλογης προθεσμίας, ώστε το κοινό ή οι ομάδες να έχουν τη δυνατότητα να διατυπώσουν τη γνώμη τους.

2. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 25:

— τα κράτη μέλη καθιστούν διαθέσιμες στο κοινό τις πληροφορίες για όλες τις ελευθερώσεις ΓΤΟ του μέρους Β, οι οποίες πραγματοποιούνται στην επικράτειά τους,

[…]».

9 Όσον αφορά τη «διαδικασία κοινοποίησης», το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της ίδιας οδηγίας προβλέπει:

«Η κοινοποίηση περιλαμβάνει:

α) τις πληροφορίες που απαιτούνται σύμφωνα με τα παραρτήματα ΙΙΙ και IV. Στις πληροφορίες αυτές λαμβάνεται υπόψη η ποικιλομορφία των τόπων χρήσης του ΓΤΟ ως προϊόντος ή εντός προϊόντος και περιλαμβάνονται πληροφορίες σχετικά με δεδομένα και αποτελέσματα από ελευθερώσεις έρευνας και ανάπτυξης, οι οποίες αφορούν τις επιπτώσεις της ελευθέρωσης στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.»

10 Το άρθρο 25 της οδηγίας αυτής προβλέπει:

«1. Η Επιτροπή και οι αρμόδιες αρχές δεν αποκαλύπτουν σε τρίτους τυχόν εμπιστευτικές πληροφορίες που κοινοποιούνται ή ανταλλάσσονται δυνάμει της παρούσας οδηγίας και προστατεύουν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που σχετίζονται με τα λαμβανόμενα στοιχεία.

2. Ο κοινοποιών μπορεί να υποδεικνύει τα στοιχεία της κοινοποίησης που υποβάλλεται δυνάμει της παρούσας οδηγίας, η αποκάλυψη των οποίων ενδέχεται να βλάψει την ανταγωνιστική θέση του και τα οποία, συνεπώς, θα πρέπει να θεωρούνται απόρρητα. Οι περιπτώσεις αυτές πρέπει να αιτιολογούνται κατά επαληθεύσιμο τρόπο.

3. Ύστερα από διαβούλευση με τον κοινοποιούντα, η αρμόδια αρχή καθορίζει τα στοιχεία που θα παραμείνουν απόρρητα και ενημερώνει τον κοινοποιούντα για την απόφασή της.

4. Σε καμιά περίπτωση δεν είναι δυνατό να θεωρούνται απόρρητα τα ακόλουθα στοιχεία, εφόσον υποβάλλονται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 6, 7, 8, 13, 17, 20 ή 23:

— γενική περιγραφή του ή των ΓΤΟ, όνομα και διεύθυνση του κοινοποιούντος, σκοπός της ελευθέρωσης, τοποθεσία της ελευθέρωσης και προβλεπόμενες χρήσεις,

— […]

— αξιολόγηση του περιβαλλοντικού κινδύνου.»

11 Το άρθρο 31 της ίδιας οδηγίας, σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών και υποβολή εκθέσεων, προβλέπει στην παράγραφο 3:

«Με την επιφύλαξη της παραγράφου 2 και του σημείου Α.7 του παραρτήματος IV,

α) τα κράτη μέλη συντάσσουν δημόσια μητρώα στα οποία καταγράφεται η τοποθεσία της ελευθέρωσης των ΓΤΟ, η οποία πραγματοποιείται δυνάμει του μέρους Β□

β) τα κράτη μέλη συντάσσουν επίσης μητρώα για την καταγραφή της τοποθεσίας των ΓΤΟ που καλλιεργούνται δυνάμει του μέρους Γ, προκειμένου ιδίως να είναι δυνατή η παρακολούθηση των ενδεχομένων επιπτώσεων των ανωτέρω ΓΤΟ στο περιβάλλον […] Με την επιφύλαξη […] οι εν λόγω τοποθεσίες:

— κοινοποιούνται στις αρμόδιες αρχές και

— καθίστανται γνωστές στο κοινό

με τον τρόπο που κρίνεται κατάλληλος από τις αρμόδιες αρχές και σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις.»

12 Το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας 2001/18 περιλαμβάνει τις πληροφορίες που πρέπει να υπάρχουν στις κοινοποιήσεις για τις οποίες γίνεται λόγος στο μέρος Β και στο μέρος Γ της οδηγίας αυτής, δηλαδή στα άρθρα της 5 έως 24.

13 Η οδηγία 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 7ης Ιουνίου 1990, σχετικά με την ελεύθερη πληροφόρηση για θέματα περιβάλλοντος (ΕΕ L 158, σ. 56) προβλέπει στο άρθρο 3, παράγραφος 2:

«Τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι επιτρέπεται η άρνηση χορήγησης των πληροφοριών αυτών όταν οι πληροφορίες έχουν σχέση με:

— τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των εργασιών των δημοσίων αρχών, των διεθνών σχέσεων και της εθνικής άμυνας,

— τη δημόσια ασφάλεια,

[…]

— εμπορικά και βιομηχανικά μυστικά, συμπεριλαμβανομένης της πνευματικής ιδιοκτησίας,

[…]

— στοιχεία, η αποκάλυψη των οποίων θα είχε σαν αποτέλεσμα μάλλον να επηρεάσει δυσμενώς το περιβάλλον το οποίο αφορούν.

[…]»

14 Η οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2003, για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ (ΕΕ L 41, σ. 26), η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 10, πρώτο εδάφιο, πρέπει να τεθεί σε ισχύ το αργότερο μέχρι τις 14 Φεβρουαρίου 2005, προβλέπει στο άρθρο 4, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχεία β΄, ε΄ και η΄, ότι τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν την απόρριψη αιτήσεων περιβαλλοντικών πληροφοριών εάν η δημοσιοποίηση των πληροφοριών αυτών θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά τη δημόσια ασφάλεια ή την εθνική άμυνα, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος στο οποίο αναφέρονται οι πληροφορίες αυτές, αντιστοίχως.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15 Με το από 21 Απριλίου 2004 έγγραφο, ο P. Azelvandre ζήτησε από τον δήμαρχο του Sausheim να του γνωστοποιήσει, σχετικά με κάθε σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ που πραγματοποιήθηκε στο έδαφος του δήμου αυτού, την ανακοίνωση προς το κοινό, το δελτίο εμφύτευσης, βάσει του οποίου καθίσταται δυνατός ο εντοπισμός του γαιοτεμαχίου στο έδαφος του οποίου πραγματοποιήθηκε η ελευθέρωση, και τη συνοδευτική επιστολή του νομάρχη. Ζήτησε επίσης τα ενημερωτικά δελτία για κάθε νέα ελευθέρωση που επρόκειτο να πραγματοποιηθεί το 2004.

16 Ελλείψει απαντήσεως, ο P. Azelvandre, με το από 1 Ιουνίου 2004 έγγραφο, προσέφυγε ενώπιον της επιτροπής προσβάσεως στα διοικητικά έγγραφα (CADA), ζητώντας να του γνωστοποιηθούν τα έγγραφα που διαλαμβάνει στο από 21 Απριλίου 2004 έγγραφό του. Στις 24 Ιουνίου 2004, η επιτροπή αυτή διατύπωσε γνώμη υπέρ της γνωστοποιήσεως της ανακοινώσεως προς το κοινό και της πρώτης σελίδας της συνοδευτικής επιστολής του νομάρχη. Αντιθέτως, διατύπωσε γνώμη κατά της γνωστοποιήσεως του δελτίου εμφύτευσης και της κάρτας εντοπισμού των ελευθερώσεων, με το σκεπτικό ότι η γνωστοποίηση αυτή θα προσέβαλε το απόρρητο του ιδιωτικού βίου και την ασφάλεια των ενδιαφερομένων επιχειρηματιών. Εξάλλου, η επιτροπή αυτή κήρυξε απαράδεκτο το αίτημα περί γνωστοποιήσεως των δελτίων σχετικά με κάθε νέα ελευθέρωση.

17 Κατόπιν της γνωμοδοτήσεως αυτής, ο δήμαρχος του Sausheim, στις 24 Μαΐου και στις 4 Αυγούστου 2004, γνωστοποίησε στον P. Azelvandre τις ανακοινώσεις προς το κοινό σχετικά με πέντε ελευθερώσεις γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών που πραγματοποιήθηκαν στο έδαφος του δήμου αυτού και τις συνοδευτικές επιστολές του νομάρχη για δύο από τις ανακοινώσεις αυτές.

18 Στις 16 Σεπτεμβρίου 2004, ο P. Azelvandre άσκησε ενώπιον του tribunal administratif de Strasbourg προσφυγή επιδιώκοντας, αφενός, να ακυρωθεί η σιωπηρή απόφαση με την οποία ο δήμαρχος του Sausheim απέρριψε το αίτημά του για τη γνωστοποίηση των επιστολών του νομάρχη και των δελτίων εμφύτευσης για κάθε ελευθέρωση ΓΤΟ που

είχε πραγματοποιηθεί στο έδαφος του δήμου αυτού και, αφετέρου, να υποχρεωθεί ο δήμαρχος να του γνωστοποιήσει τα έγγραφα αυτά.

19 Με την από 10 Μαρτίου 2005 απόφαση, το tribunal administratif de Strasbourg, αφενός, ακύρωσε τη σιωπηρή απόφαση του δημάρχου του Sausheim περί αρνήσεως γνωστοποιήσεως στον P. Azelvandre των επιστολών του νομάρχη σχετικά με τις λοιπές δοκιμές ελευθέρωσης ΓΤΟ και των δελτίων εμφύτευσης σχετικά με τις πέντε δοκιμές, εκτός από τις ονομαστικές πληροφορίες και, αφετέρου, υποχρέωσε τον δήμαρχο να γνωστοποιήσει τα προαναφερθέντα έγγραφα στον P. Azelvandre.

20 Στις 30 Μαΐου 2005, ο Δήμος του Sausheim άσκησε ενώπιον του Conseil d'État αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ζητώντας την αναίρεσή της.

21 Το Conseil d'État έχει αμφιβολίες όσον αφορά την ερμηνεία των υποχρεώσεων πληροφόρησης του κοινού σε θέματα σκόπιμης ελευθέρωσης ΓΤΟ, όπως αυτές απορρέουν, μεταξύ άλλων, από το άρθρο 19 της οδηγίας 90/220.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Conseil d'État αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει η έκφραση "τόπος όπου θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών", ο οποίος δεν δύναται, κατά το άρθρο 19 της

οδηγίας 90/220 […], να θεωρηθεί εμπιστευτικός, να νοηθεί ως αναφερόμενη σε καταχωρισμένο στο κτηματολόγιο γαιοτεμάχιο ή σε ευρύτερη γεωγραφική ζώνη αντιστοιχούσα είτε στον δήμο, στο έδαφος του οποίου πραγματοποιείται η ελευθέρωση, είτε σε μια ακόμη ευρύτερη ζώνη (επαρχία, νομός);

2) Στην περίπτωση που θεωρηθεί ότι ο ως άνω τόπος πρέπει να νοηθεί ως καταχωρισμένο στο κτηματολόγιο γαιοτεμάχιο, μπορεί μια επιφύλαξη αναγόμενη στην προστασία της δημοσίας τάξεως ή άλλων απορρήτων που προστατεύει ο νόμος να αντιταχθεί στη γνωστοποίηση των στοιχείων καταχωρίσεως στο κτηματολόγιο του γαιοτεμαχίου που συνιστά τόπο ελευθέρωσης των ως άνω οργανισμών, βάσει του άρθρου [95 ΕΚ] ή της οδηγίας 2003/4 […] ή βάσει μιας γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

Υποβληθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου παρατηρήσεις

23 Ο Δήμος του Sausheim θεωρεί ότι η «τοποθεσία της ελευθέρωσης» υπό την έννοια του άρθρου 25, παράγραφος 4, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 2001/18 πρέπει να καταλάβει και το έδαφος του δήμου όπου πραγματοποιούνται οι δοκιμές.

24 Η Γαλλική Κυβέρνηση φρονεί ότι ο τόπος στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση δύναται να αφορά γεωγραφική ζώνη ευρύτερη από το καταχωρισμένο στο κτηματολόγιο γαιοτεμάχιο, η οποία μπορεί να είναι ο δήμος ή η επαρχία.

25 Σύμφωνα με την Ελληνική Κυβέρνηση, ο τόπος στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση δύναται να καθοριστεί ως ένα καταχωρισμένο και εξατομικευμένο στο κτηματολόγιο γαιοτεμάχιο ή, ελλείψει κτηματολογίου, ως συγκεκριμένο γαιοτεμάχιο που εντοπίζεται επακριβώς στο σύστημα αναγνώρισης ακινήτων μέσω του συστήματος γεωγραφικών πληροφοριών.

26 Η Ολλανδική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η έννοια του τόπου στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση δύναται να βαίνει πέραν του καταχωρισμένου στο κτηματολόγιο γαιοτεμαχίου μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις. Για να καθοριστεί το περιεχόμενο της έννοιας αυτής, οι διοικητικές και δικαστικές αρχές των κρατών μελών διαθέτουν ορισμένη εξουσία εκτιμήσεως.

27 Η Πολωνική Κυβέρνηση προβάλλει ότι ως τόπος στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση δεν πρέπει να νοείται το καταχωρισμένο στο κτηματολόγιο γαιοτεμάχιο, αλλά ευρύτερη γεωγραφική ζώνη, καθοριζόμενη ούτως ώστε να διασφαλίζει πρόσφορη πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες σχετικά με τις ελευθερώσεις ΓΤΟ στο περιβάλλον, προστατεύοντας συγχρόνως τα οικονομικά συμφέροντα των επιχειρηματιών που πραγματοποιούν τέτοιες ελευθερώσεις.

28 Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων παρατηρεί ότι ο τόπος στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση πρέπει να καθορίζεται σε σχέση με τα δεδομένα στοιχεία που προσκομίζονται στις εθνικές αρχές από το πρόσωπο που υποβάλλει ενώπιόν τους την κοινοποίηση, κατά περίπτωση, βάσει των διαδικασιών του μέρους Β και του μέρους Γ της οδηγίας 2001/18.

Απάντηση του Δικαστηρίου

29 Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, παρατηρείται εισαγωγικά ότι το άρθρο 25, παράγραφος 4, της οδηγίας 2001/18, το οποίο προβλέπει ότι ορισμένα πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ στο περιβάλλον δεν είναι δυνατό να θεωρούνται απόρρητα, εντάσσεται σε ένα σύνολο κανόνων περί διαφόρων διαδικασιών εφαρμοστέων σε τέτοια ελευθέρωση. Οι κανόνες αυτοί εμπνέονται από τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία αυτή, όπως διευκρινίζονται στην πέμπτη, στην έκτη, στην όγδοη και στη δέκατη αιτιολογική σκέψη της, δηλαδή την προστασία της ανθρώπινης υγείας, τις αρχές της προληπτικής δράσης και της προφύλαξης, καθώς και της διαφάνειας των μέτρων για την προετοιμασία και την εφαρμογή της ελευθέρωσης αυτής.

30 Όσον αφορά τον τελευταίο από τους προαναφερθέντες σκοπούς, σημειωτέον ότι το καθεστώς διαφάνειας που θεσπίζει η εν λόγω οδηγία αντανακλάται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 9, καθώς και στα άρθρα 25, παράγραφος 4, και 31, παράγραφος 3. Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις αυτές, ο κοινοτικός νομοθέτης δεν επιδίωξε να θεσπίσει μόνο μηχανισμούς για διαβούλευση του κοινού γενικώς και, ενδεχομένως, ορισμένων ομάδων σχετικά με τη σχεδιαζόμενη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ, αλλά και το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στις πληροφορίες σχετικά με την ελευθέρωση αυτή καθώς και τη δημιουργία δημόσιων μητρώων στα οποία πρέπει να αναφέρεται η τοποθεσία κάθε ελευθέρωσης ΓΤΟ.

31 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με τα σημεία 45 και 48 των προτάσεών της, από τις εν λόγω διατάξεις προκύπτει επίσης ότι τα θεσπιζόμενα με τις διατάξεις αυτές δικαιώματα συνδέονται στενώς με τα πληροφοριακά στοιχεία που πρέπει να προσκομίζονται στο πλαίσιο της ακολουθητέας διαδικασίας κοινοποιήσεως για κάθε σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ για σκοπούς διαφορετικούς από τη διάθεση στην αγορά, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 8 της οδηγίας 2001/18.

32 Επομένως, από τη δεδομένη αυτή σχέση μεταξύ της διαδικασίας κοινοποίησης και της πρόσβασης στα δεδομένα στοιχεία σχετικά με τη σχεδιαζόμενη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ προκύπτει ότι, πλην εξαιρέσεως προβλεπόμενης στην οδηγία αυτή, το ενδιαφερόμενο κοινό μπορεί να ζητήσει τη γνωστοποίηση κάθε πληροφοριακού στοιχείου που έχει διαβιβασθεί από τον κοινοποιούντα στο πλαίσιο της διαδικασίας χορηγήσεως άδειας σχετικής με τέτοια ελευθέρωση.

33 Όσον αφορά τη φύση των δεδομένων αυτών στοιχείων, το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2001/18 προβλέπει ότι οποιοσδήποτε επιθυμεί να προβεί σε σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ πρέπει να υποβάλει κοινοποίηση στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους, στην επικράτεια του οποίου θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει τεχνικό φάκελο με τον οποίο παρέχονται οι πληροφορίες του παραρτήματος ΙΙΙ. Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της ίδιας οδηγίας, στις πληροφορίες αυτές λαμβάνεται υπόψη η ποικιλομορφία των τόπων χρήσης των ΓΤΟ.

34 Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των στοιχείων αυτών, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2001/18, να μεριμνούν ώστε να λαμβάνονται όλα τα δέοντα μέτρα προκειμένου να αποφεύγονται οι επιπτώσεις για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, οι οποίες μπορεί να οφείλονται στη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ και να διενεργούν κατάλληλη αξιολόγηση των ενδεχομένων περιβαλλοντικών κινδύνων από την ελευθέρωση αυτή.

35 Σημειωτέον ότι, όπως αναφέρεται στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας 2001/18, η ακρίβεια των προς προσκόμιση στοιχείων ποικίλλει αναλόγως των χαρακτηριστικών της σχεδιαζόμενης σκόπιμης ελευθέρωσης. Συναφώς, στο παράρτημα ΙΙΙ Β της οδηγίας αυτής, περί των σχεδίων ελευθέρωσης των γενετικώς τροποποιημένων ανώτερων φυτών, περιλαμβάνονται λεπτομερείς διατάξεις για τις πληροφορίες που πρέπει να προσκομίζει ο κοινοποιών.

36 Μεταξύ των στοιχείων για τα οποία πρέπει να γίνεται μνεία στους τεχνικούς φακέλους που συνοδεύουν τις κοινοποιήσεις απαριθμούνται, μεταξύ άλλων, σύμφωνα με τις επιταγές του παραρτήματος ΙΙΙ Β, Ε, της οδηγίας αυτής, η γεωγραφική θέση και το μέγεθος των τόπων στους οποίους θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση καθώς και η περιγραφή του οικοσυστήματος των τόπων στους οποίους θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση, συμπεριλαμβανομένου του κλίματος, της χλωρίδας, της πανίδας, καθώς και η εγγύτητα σε αναγνωρισμένους βιοτόπους ή προστατευόμενες περιοχές που ενδέχεται να επηρεαστούν.

37 Όσον αφορά την ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών πλην των ανωτέρων φυτών, το παράρτημα ΙΙΙ Α, μέρος ΙΙΙ, στοιχείο Β, θέτει, μεταξύ των στοιχείων για τα οποία πρέπει να γίνεται μνεία στους τεχνικούς φακέλους που συνοδεύουν τις κοινοποιήσεις, τη γεωγραφική θέση και το στίγμα του ή των τόπων στους οποίους θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση καθώς και την περιγραφή των οικοσυστημάτων, τα οποία ανεξαρτήτως του αν αποτελούν στόχους, ενδέχεται να επηρεαστούν.

38 Έτσι, τα στοιχεία σχετικά με τη γεωγραφική θέση μιας σκόπιμης ελευθέρωσης ΓΤΟ που πρέπει να περιλαμβάνονται στην κοινοποίηση της ελευθέρωσης αυτής πληρούν τις απαιτήσεις που αφορούν τον καθορισμό των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων της ελευθέρωσης αυτής στο περιβάλλον. Επομένως, τα στοιχεία που αφορούν τον τόπο στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση αυτή πρέπει να καθορίζονται σε σχέση με τα χαρακτηριστικά καθεμίας και των ενδεχομένων επιπτώσεών της στο περιβάλλον, όπως προκύπτει από τις δύο προηγούμενες σκέψεις της παρούσας αποφάσεως.

39 Συνεπώς, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο «τόπος στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση», υπό την έννοια του άρθρου 25, παράγραφος 4, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 2001/18, καθορίζεται από κάθε πληροφορία σχετική με την τοποθεσία της ελευθέρωσης αυτής, την οποία προσκομίζει ο κοινοποιών ενώπιον των αρμοδίων αρχών του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου πρέπει να πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση αυτή στο πλαίσιο των διαδικασιών των άρθρων 6, 7, 8, 13, 17, 20 ή 23 της ίδιας οδηγίας.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

Υποβληθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου παρατηρήσεις

40 Ο Δήμος του Sausheim θεωρεί ότι το άρθρο 95 ΕΚ και η οδηγία 2003/4 δίνουν στις εθνικές αρχές τη δυνατότητα να αποφασίζουν ότι οι πληροφορίες που αφορούν την τοποθεσία των δοκιμών σχετικά με σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ μπορεί να παραμείνουν απόρρητες για λόγους αντλούμενους από την προστασία της δημόσιας τάξης και της δημόσιας ασφάλειας.

41 Η Γαλλική Κυβέρνηση προβάλλει ότι, στην περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι ο τόπος στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση αφορά το καταχωρισμένο στο κτηματολόγιο γαιοτεμάχιο, το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/4 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δίνει στις αρμόδιες αρχές τη δυνατότητα να εξετάζουν κατά περίπτωση αν, ανεξαρτήτως των συμφερόντων του κοινοποιούντος, συμφέροντα που αφορούν, μεταξύ άλλων, την προστασία της δημόσιας ασφάλειας προσκρούουν στη δημοσιοποίηση των σχετικών με τον τόπο αυτόν πληροφοριών.

42 Σύμφωνα με την Ελληνική Κυβέρνηση, στην περίπτωση που ο «τόπος στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση» νοηθεί ως καταχωρισμένο στο κτηματολόγιο γαιοτεμάχιο, επιφύλαξη αναγόμενη στην προστασία της δημόσιας τάξης ή άλλων απορρήτων που προστατεύει ο νόμος μπορεί μόνον κατ' εξαίρεση να αντιταχθεί στη δημοσιοποίηση των στοιχείων καταχώρισης στο κτηματολόγιο του γαιοτεμαχίου στο οποίο θα γίνει η ελευθέρωση και μάλιστα υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα διατυπώνεται γενικά, αλλ' αντιθέτως θα είναι αρκούντως αιτιολογημένη.

43 Η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, στην περίπτωση που η έννοια του τόπου στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση αφορά το καταχωρισμένο στο

κτηματολόγιο γαιοτεμάχιο, η αναγόμενη στη δημόσια τάξη επιφύλαξη μπορεί, κατ' αρχήν, να αντιταχθεί στη δημοσιοποίηση των στοιχείων καταχώρισης στο κτηματολόγιο βάσει της οδηγίας 2003/4 και του άρθρου 95 ΕΚ.

44 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν προβλέπει καμία δημόσιας τάξης ή άλλης φύσης επιφύλαξη δυνάμενη να αντιταχθεί στον κανόνα του άρθρου 25, παράγραφος 4, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 2001/18.

Απάντηση του Δικαστηρίου

45 Για να δοθεί απάντηση στο δεύτερο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 25, παράγραφοι 1 έως 3, της οδηγίας 2001/18 θεσπίζει σύστημα το οποίο καθορίζει με ακρίβεια ότι δύνανται να παραμείνουν απόρρητα διάφορα στοιχεία που γνωστοποιούνται στο πλαίσιο της διαδικασίας κοινοποίησης και ανταλλαγής πληροφοριών της ίδιας οδηγίας.

46 Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι δεν μπορούν να δημοσιοποιηθούν οι εμπιστευτικές πληροφορίες που κοινοποιούνται στην Επιτροπή και στην αρμόδια αρχή ή ανταλλάσσονται βάσει της οδηγίας αυτής, καθώς και οι πληροφορίες που δύνανται να βλάψουν την ανταγωνιστική θέση του κοινοποιούντος, και πρέπει να προστατεύονται τα σχετικά με τα στοιχεία αυτά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Εξάλλου, σύμφωνα με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 25, η αρμόδια αρχή αποφασίζει, ύστερα από διαβούλευση με τον κοινοποιούντα, ποια στοιχεία θα παραμείνουν απόρρητα, κατόπιν της «κατά επαληθεύσιμο τρόπο αιτιολογίας» που προσκομίζει ο κοινοποιών, και τον ενημερώνει για την απόφασή της.

47 Επομένως, με το σύνολο των διατάξεων αυτών, η οδηγία 2001/18 ρυθμίζει εξαντλητικώς το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στον υπό εξέταση τομέα και την ύπαρξη ενδεχομένων εξαιρέσεων του δικαιώματος αυτού.

48 Σημειωτέον ότι, σύμφωνα με το άρθρο 25, παράγραφος 4, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας αυτής, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να παραμείνουν απόρρητες οι πληροφορίες σχετικά με τον τόπο στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση.

49 Υπό τις συνθήκες αυτές, στοιχεία αναγόμενα στην προάσπιση της δημόσιας τάξης ή άλλων απορρήτων που προστατεύει ο νόμος, όπως τίθενται από το αιτούν δικαστήριο με το δεύτερο ερώτημά του, δεν αποτελούν λόγους δυνάμενους να περιορίσουν την πρόσβαση στα στοιχεία που απαριθμούνται στο άρθρο 25, παράγραφος 4, της οδηγίας 2001/18, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται ο τόπος στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση.

50 Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο φόβος για εσωτερικές δυσχέρειες δεν μπορεί να δικαιολογήσει την παράλειψη ενός κράτους μέλους να εφαρμόσει ορθώς το κοινοτικό δίκαιο (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 1997, C-265/95, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1997, σ. I-6959, σκέψη 55). Ειδικότερα, όσον αφορά τη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ στο περιβάλλον, το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 72 της αποφάσεως της 9ης Δεκεμβρίου 2008, C-121/07, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 2008, σ. I-9159), ότι, ακόμα και αν υποτεθεί ότι οι αναταραχές που προβάλλει η Γαλλική Δημοκρατία αποδίδονται όντως εν μέρει στην υλοποίηση κοινοτικών κανόνων, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επικαλούνται δυσχέρειες εφαρμογής που ανακύπτουν στο στάδιο της εκτελέσεως ορισμένης κοινοτικής πράξεως, ανεξάρτητα από το αν συνδέονται με την εναντίωση πολιτών, προκειμένου να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο.

51 Η ερμηνεία αυτή της οδηγίας 2001/18 ενισχύεται από την απαίτηση, που περιλαμβάνεται στο άρθρο 25, παράγραφος 4, τρίτη περίπτωση, ότι τα στοιχεία που αφορούν την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών κινδύνων δεν μπορούν να παραμείνουν απόρρητα. Συγκεκριμένα, η αξιολόγηση αυτή δύναται να πραγματοποιηθεί μόνο με πλήρη γνώση της σχεδιαζόμενης ελευθέρωσης διότι, ελλείψει τέτοιων στοιχείων, οι ενδεχόμενες επιπτώσεις που απορρέουν από σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον δεν μπορούν να εκτιμηθούν εγκύρως (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2008, Επιτροπή κατά Γαλλίας, προπαρατεθείσα, σκέψεις 75 και 77).

52 Όσον αφορά τις οδηγίες 90/313 και 2003/4, προσθετέον ότι, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 56 των προτάσεών της, ένα κράτος μέλος δεν δύναται να επικαλείται εισάγουσα παρέκκλιση διάταξη των οδηγιών αυτών για να αρνείται την πρόσβαση σε πληροφορίες που άπτονται του δημόσιου τομέα, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των οδηγιών 90/220 και 2001/18.

53 Τέλος, όσον αφορά την επίκληση του άρθρου 95 ΕΚ από το αιτούν δικαστήριο, αρκεί η επισήμανση ότι το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν έκανε χρήση της δυνατότητας που προβλέπει το άρθρο αυτό.

54 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι οι διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 90/313, καθώς και του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/4, σύμφωνα με τις οποίες αιτήσεις περιβαλλοντικών πληροφοριών μπορεί να απορριφθούν αν η δημοσιοποίηση των ζητουμένων πληροφοριών δύναται να θίξει ορισμένα συμφέροντα, μεταξύ των οποίων και τη δημόσια ασφάλεια, δεν μπορούν να αντιταχθούν λυσιτελώς στην απαίτηση διαφάνειας που απορρέει από το άρθρο 25, παράγραφος 4, της οδηγίας 2001/18.

55 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι επιφύλαξη αναγόμενη στην προστασία της δημόσιας τάξης ή άλλων συμφερόντων που προστατεύει ο νόμος δεν μπορεί να αντιταχθεί στη δημοσιοποίηση των πληροφοριών του άρθρου 25, παράγραφος 4, της οδηγίας 2001/18.

Επί των δικαστικών εξόδων

56 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πέραν των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Ο «τόπος στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση», υπό την έννοια του άρθρου 25, παράγραφος 4, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου, καθορίζεται από κάθε πληροφορία σχετική με την τοποθεσία της ελευθέρωσης αυτής, που προσκομίζει ο κοινοποιών ενώπιον των αρμοδίων αρχών

του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου πρέπει να πραγματοποιηθεί η ελευθέρωση αυτή στο πλαίσιο των διαδικασιών των άρθρων 6 έως 8, 13, 17, 20 ή 23 της ίδιας οδηγίας.

2) Επιφύλαξη αναγόμενη στην προστασία της δημόσιας τάξης ή άλλων συμφερόντων που προστατεύει ο νόμος δεν μπορεί να αντιταχθεί στη δημοσιοποίηση των πληροφοριών του άρθρου 25, παράγραφος 4, της οδηγίας 2001/18.

(υπογραφές)